

Duurzaamheids- jaarverslag 2023

elke dag
zo goed
mogelijk

Inhoud

Voorwoord	3
Visie en missie	3
Milieu- en duurzaamheidsbeleid	4
Pijlers	5
Behaalde resultaten	6
• Milieumanagement	6
• Energie	8
• Voorlichting en communicatie	11
• Afval	13
• Inkoop	15
• Voeding	16
• Schoonmaak	16
• Vervoer	17
• Vastgoed	18
• Healing environment	18
• CO ₂ -voetafdruk	19

Voorwoord

Dit is ons Duurzaamheidsjaarverslag 2023

We ontkomen niet meer aan het creëren van bewustwording en het vergroten van kennis over de impact van de zorg op het klimaat en milieu. In Nederland is de zorgsector verantwoordelijk voor zo'n 7% van de CO₂-uitstoot. De Hartekamp Groep is al vanaf 2018 actief bezig om haar CO₂-footprint te verminderen.

Onze duurzaamheidsdoelen zijn opgesteld voor een periode van twee jaar. In het Milieujaarplan 2022-2023 is te lezen welke dit zijn. In bijgaand verslag lees je de stand van zaken en behaalde resultaten in 2023.

Desiree Sollewijn Gelpke
Maarten Sielcken

Raad van bestuur

Maart 2024 - Het milieujaarverslag is in augustus 2024 aangevuld met de CO₂ voetafdruk.

Visie en missie

Onze visie:
Kijken naar wat wél kan.

Onze missie:
Een zo goed mogelijk leven.

Kijken naar wat wél kan is de visie van de Hartekamp Groep op het bieden van zorg aan mensen met een verstandelijke beperking. De missie is een zo goed mogelijk leven.

Door het ondertekenen van de 'Green deal voor de zorg' bevestigt de Hartekamp Groep dat een duurzame werkwijze met zorg voor het milieu essentieel is voor een goed leven, nu en in de toekomst.

Milieu- en duurzaamheidsbeleid

In opvolging van het Klimaatakkoord dat in 2015 in Parijs werd gesloten hebben Nederlandse zorgorganisaties en overheid een Green Deal voor duurzame zorg afgesloten. De Hartekamp Groep doet hier al jaren aan mee. In 2023 werd al weer de versie 3.0 getekend. De Green Deal staat voor zorg met minimale CO₂-uitstoot en impact op de leefomgeving, met oog voor circulariteit van grondstoffen en materialen.

De Hartekamp Groep neemt haar verantwoordelijkheid en werkt aan een groenere toekomst. Wij willen hierin een voortrekkersrol vervullen. We streven naar duurzame en toekomstbestendige zorg die het milieu zo min mogelijk belast en een positieve bijdrage levert aan de maatschappij.

De Hartekamp Groep maakt duurzaam handelen op allerlei thema's zichtbaar door het keurmerk Milieuthermometer Zorg. Dit keurmerk vergemakkelijkt het voldoen aan wetgeving en geeft invulling aan CO₂-reductie en circulaire bedrijfsvoering. We beloven ook bereid te zijn kennis te delen en hierover te communiceren binnen onze eigen organisatie en met andere instellingen zodat via samenwerking de gehele zorg duurzaam gaat werken.

Ons duurzaamheidsbeleid wordt in verschillende beleidsnotities verwoord, zoals het inkoopbeleid, strategisch huisvestingsplan, duurzaam vastgoedbeheer en vervoersbeleid, HR-beleid en participatiebeleid. Tevens bouwen we in ons integrale duurzaamheidsbeleid voort op alle duurzame bewegingen die de afgelopen jaren binnen onze organisatie al in gang zijn gezet.

Pijlers duurzaamheidsbeleid

Belangrijke pijlers van het duurzaamheidsbeleid van de Hartekamp Groep zijn:

- *Milieumanagementsysteem*: certificering volgens de 'Milieuthermometer zorg' draagt bij aan een degelijke milieuzorg. We voldoen aan criteria voor uiteenlopende onderwerpen die allemaal van invloed zijn op het milieu en verduurzaming. Bij 'Milieuthermometer Zorg' staan deze onderdelen genoemd. Op deze manier zetten we de 'puntjes op de i' op het gebied van duurzaamheid.
- *Duurzame energie*: waar mogelijk alternatieve energiebronnen zoals zonnepanelen inzetten om minder gebruik te hoeven maken van fossiele brandstoffen. Bij de inkoop kiezen we voor groene stroom.
- *Communicatie en draagvlakverbreding*: Om het DNA van de Hartekamp Groep (verder) te verduurzamen zijn deze twee aspecten essentieel. In de paragraaf 'Communicatie' staat hoe deze zijn geborgd.

Behaalde resultaten

Milieumanagement

Milieuthermometer Zorg

De Hartekamp Groep gebruikt sinds 2018 de Milieuthermometer Zorg als Milieumanagementsysteem. Dit systeem, waarmee we de grotere locaties laten certificeren omvat een breed scala aan onderwerpen die impact hebben op het milieu.

- Milieumanagement
- Energie
- Water en afvalwater
- Gevaarlijke stoffen
- Lucht
- Afval
- Voeding
- Reiniging van ruimten, sanitair en instrumenten
- Schoon en zuinig vervoer
- Inkoopbeleid
- Vastgoed
- Groenbeheer
- Healing environment
- Groene zorgprofessional
- Innovatie

Milieubarometer

Net als voorgaande jaren zijn de verbruiksgegevens van gas, water, elektra en afval van onze grote locaties geregistreerd in de Milieubarometer zorg. Wij dragen hiermee bij aan de landelijke benchmark en maken de CO₂ footprint van deze panden openbaar.

Gecertificeerde locaties Mileuthermometer Zorg

Eind 2023 vond de audit plaats voor certificering van 9 locaties voor niveau zilver. Onderstaande locaties zijn hiervoor inmiddels gecertificeerd:

- Juttersoord in Wijk aan Zee
- Richard Holkade in Haarlem
- Locatie Hartekamp in Heemstede
- Vondelweg in Haarlem (Duinhuis)
- Olympiaweg 40 in Hillegom
- Duinwijklaan in Beverwijk
- Albert Schweitzerlaan/Braillelaan in Haarlem
- De Ruyterlaan in Bennebroek
- Herman Heijermansweg in Zandvoort

Met het behalen van het zilveren certificaat van de Milieuthermometer Zorg voldoen we op alle genoemde onderwerpen aan de criteria.

Routekaart vastgoedportefeuille CO₂-reductie

De routekaart is een instrument om te bepalen hoe we ons vastgoed kunnen en willen verduurzamen. In 2021 is de Hartekamp Groep gestart met de portefeuilleroutekaart, met name voor de grote locaties die veel energie verbruiken. We verwachten hier het meeste effect als het gaat om energiebesparende maatregelen. De scope van de portefeuilleroutekaart betreft de CO₂-emissie ten gevolge van gebruik van aardgas en elektriciteit. Voor deze locaties is in de CO₂-reductietool vastgelegd welke maatregelen we in welk jaar nemen en worden de verwachte CO₂-besparingen en de investeringskosten berekend. Deze maatregelen borgen we in het meerjaren-onderhoudsplan. Jaarlijks toetsen we de maatregelen op uitvoerbaarheid om op basis daarvan definitieve keuzes voor de investeringen te maken.

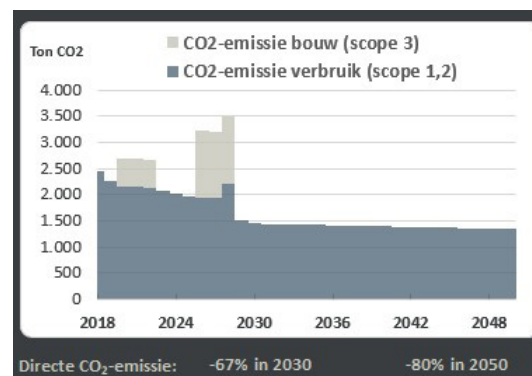
In de 2e helft van 2023 zijn we gestart met het actualiseren van de routekaart waardoor we niet alleen zicht krijgen op de te verwachten CO₂-reductie, maar ook op het toekomstige energieverbruik per vierkante meter gebruiksooppervlak.

In de routekaart wordt vooruit gekeken naar de periode tot 2050 omdat in het klimaatakkoord is afgesproken dat in dat jaar de CO₂-uitstoot tot nul is gereduceerd. De Hartekamp Groep streeft voor 2030 naar een CO₂-reductie van 49% t.o.v. 1990 (referentiejaar).

Volgens de CO₂-reductietool van onze routekaart hebben we in de periode 2018–2023 14% CO₂-reductie op ons verbruik gerealiseerd. Dit komt met name door minder energie te gebruiken, door het opwekken van zonne-energie, het vervangen van de verlichting voor LED-verlichting en door oudere woonlocaties te vervangen door twee nieuwbouwlocaties.

De geraamde totale CO₂-reductie voor de periode 2018–2030 is 67%. Dit komt omdat we al veel maatregelen hebben getroffen en we in 2022 twee nieuwbouwlocaties in gebruik hebben genomen. Er staan ook nog CO₂-reducerende maatregelen gepland, zoals bijvoorbeeld de overschakeling op ledverlichting en de installatie van extra zonnepanelen.

Ondanks het cijfer in de routekaart, een CO₂-reductie van 80%, verwachten we in 2050 de doelstelling van 100% CO₂-reductie in 2050 te behalen. Zo zullen bijvoorbeeld een aantal oude gebouwen worden gerenoveerd of gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Extra maatregelen voor de periode 2030–2050 worden in de komende jaren steeds toegevoegd (update) in de routekaart zodra de plannen concreter worden.

Behaalde resultaten

Energie

Energiebeheer

Vertegenwoordigers van RVE Huisvesting, Facilitair & ICT besteden veel tijd aan energie-monitoring. Het doel is het structureel verlagen van energieverbruik en energie gerelateerde kosten.

Verbruiksgegevens worden maandelijks verzameld en geanalyseerd. Bij opvallende afwijkingen onderzoeken we wat de oorzaak kan zijn. Het voordeel is dat we afwijkingen sneller ontdekken en dat we eerder maaregelen kunnen nemen om verspilling te voorkomen.

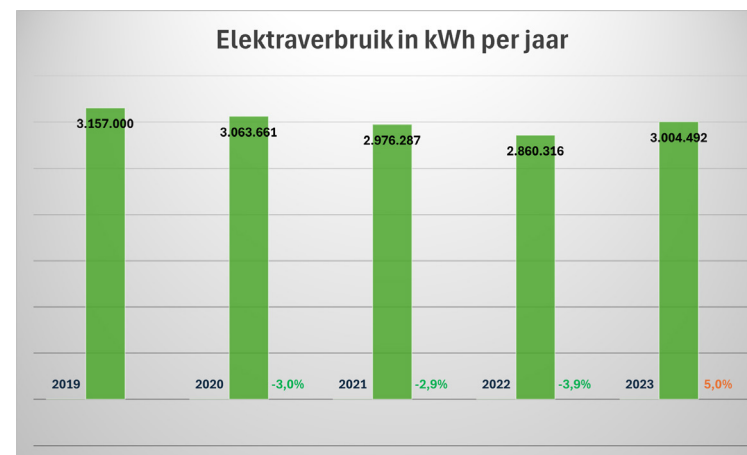
In sommige gevallen wordt het team op de locatie (gebruikers) gevraagd hierover mee te denken. De jaarverbruiken worden teruggekoppeld aan de gebruikers. De medewerkers op de locaties krijgen een boekje met hierin de verbruiksgegevens van de afgelopen drie jaar, niet alleen van het energieverbruik, ook van het waterverbruik en de afgevoerde afvalstromen om meer inzicht te krijgen.

Elektraverbruik

Onze doelstelling was om in 2023 minimaal 2% minder gas en elektra te verbruiken. Op basis van de gegevens van onze energieleverancier is het elektraverbruik van de jaren 2019 t/m 2023 naast elkaar gezet. In de tabel hiernaast zijn drie locaties (1% van totale oppervlakte) niet meegenomen, omdat elektra in de servicekosten doorberekend wordt.

Hieruit blijkt een toename van het elektraverbruik: 3,8% in 2023 ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit is logisch omdat de twee nieuwbouw panden die eind 2022 in gebruik genomen zijn geen gas gebruiken zijn waardoor je automatisch meer elektra nodig hebt.

In 2023 is gestart met het vervangen van verlichting voor ledverlichting op de locaties Richard Holkade en Duinwijklaan.

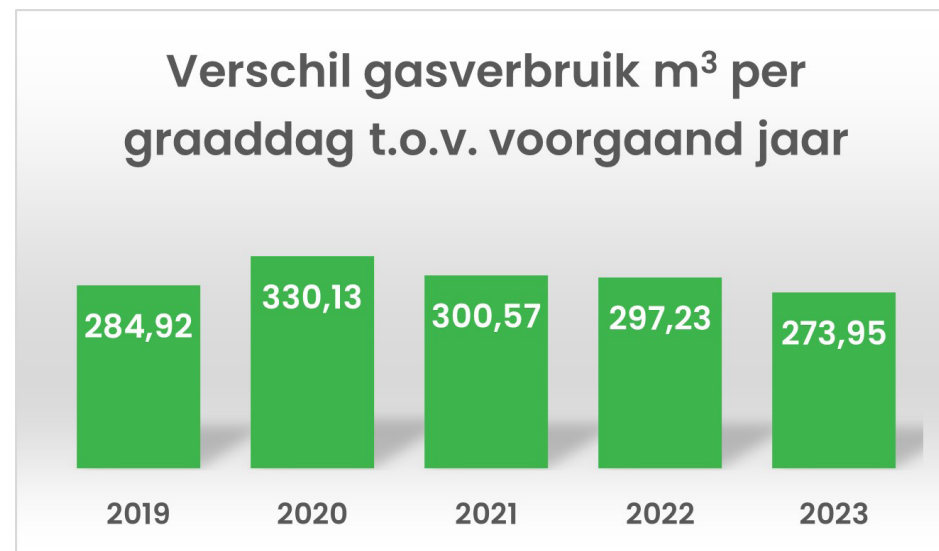
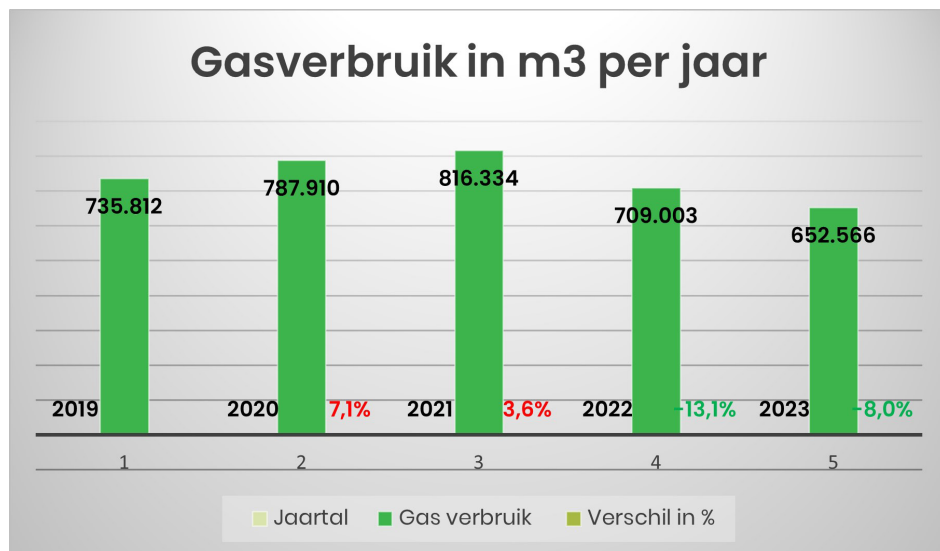
In de tabellen staat ook het verschil ten opzichte van het voorgaande jaar in %

Gasverbruik

Kijkend naar de absolute getallen is het gasverbruik in 2023 verminderd met 8% ten opzichte van 2022. Aangezien met name de buitentemperatuur van invloed is op het verbruik van gas is ook een berekening uitgevoerd waarbij rekening is gehouden met de graaddagen. Deze berekening geeft het verschil aan tussen verschillende jaren wanneer de invloed van de buitentemperatuur buiten beschouwing blijft. Ook hieruit blijkt dat het (fictieve) gasverbruik in 2023 lager was dan in 2022, namelijk 7,8%. Dit komt met name omdat we in 2023 een aantal kleine locaties hebben afgestoten en twee gasloze nieuwbouwpanden in gebruik hebben genomen.

Met name de grote locaties hebben invloed op de energieverbruikcijfers. Dit onderschrijft het belang om de energiebesparende maatregelen met name op de grote locaties te richten. In onderstaande tabel voor gasverbruik zijn vier locaties (2,4% van totale oppervlakte) niet meegenomen, omdat gas in de servicekosten doorberekend wordt.

Samen werken aan de energietransitie

Met een aantal verhuurders is overleg gevoerd over de manier waarop we samen de energietransitie kunnen bevorderen, dus welke maatregelen de verhuurder kan nemen om het pand te verduurzamen en hoe dit wordt gefinancierd. Als gebruiker profiteren wij immers ook van een lagere energierekening. Verhuurders gaan hier verschillend mee om. Men is meestal bereid om te praten over locaties met een laag energielabel, maar niet altijd bereid om verder te verbeteren in panden die nog vrij nieuw en energiezuinig zijn.

Zonnepanelen

In onderstaand overzicht staan de opbrengsten per locatie. Door het vervangen van de dakbedekking op de Hartekamp Orangerie is er in 2023 lange tijd geen opbrengst van de zonnepanelen geweest. In oktober 2022 zijn Harteduin in Zandvoort en de Ruyterlaan in Bennebroek in gebruik genomen. Op de Ruyterlaan wordt wel energie opgewekt, maar moet nog een datakabel geplaatst worden waarna we de opbrengst van de zonnepanelen kunnen uitlezen.

Adres	Installatiedatum	Aantal panelen	2018 MWh*	2019 MWh*	2020 MWh*	2021 MWh*	2022 MWh*	2023 MWh*	Totaal opbrengst t/m 2023 in MWh	Totaal vermeden CO ₂ -uitstoot in Kg	Totaal gelijk aan geplante bomen	Opm.
Eekhoornlaan 21-32	28-8-2020	96			4,957	27,268	29,769	25,995	87,989	34.805	1.039	
Eekhoornlaan 41-60	25-8-2020	176			8,515	49,670	54,396	47,939	160,520	63.479	1.895	
Eekhoornlaan 81-103	25-8-2020	104			4,913	27,142	29,533	26,052	87,640	34.639	1.034	
Hartekamp Aula	17-3-2021	22				5,804	6,783	1,257	13,844	5.824	174	minder opbrengst door vervangen dakbedekking
Juttersoord	26-4-2018	57	7,915	13,680	13,496	12,272	14,504	9,256	71,123	29.288	874	door technische storing tellerstand 2023 lager dan werkelijke opbrengst
Klimop	25-9-2018	200	4,050	44,070	46,474	40,901	35,941	44,851	212,287	86.449	2.580	
Olympiaweg	23-7-2019	80		8,094	25,345	25,423	28,922	24,443	112,227	44.286	1.322	
Richard Holkade	27-6-2019	78		7,491	18,849	19,971	23,269	21,234	90,814	32.865	985	
Bosuilplein 5-10	2022	98						17,399	17,399	6.833	204	door technische storing tellerstand 2023 lager dan werkelijke opbrengst
Hazenpad 1-16	2022	96					13,240	23,783	37,030	14.661	438	door technische storing tellerstand 2023 lager dan werkelijke opbrengst
Braillelaan/Schw.laan	jan. en april 2021	42				11,351	13,231	11,720	35,683	16.892	504	
Harteduin	18-1-2023	102						21,817	21,817	9.348	279	
De Ruyterlaan	14-1-2022											Resultaten afleesbaar na plaatsen datakabel
Totaal		1.151	11,965	73,335	122,549	219,802	249,357	275,746	952,754	379.369	11.328	

Behaalde resultaten

Voorlichting en communicatie

Teambezoeken

In 2023 hebben medewerkers van de RVE Huisvesting, Facilitair en ICT 14 keer een bezoek gebracht aan zorgteams. Tijdens deze bezoeken worden ontwikkelingen m.b.t. huisvesting, facilitair, ICT en inkoop besproken en ingegaan op specifieke vragen vanuit de teams. Onderwerpen die aan de orde komen zijn o.a. afval, schoonmaak, veiligheid, inkoop en duurzaamheid. Daarnaast zijn in het laatste kwartaal van 2023 alle zorgteams bezocht ter voorbereiding op de geplande overgang naar één leverancier voor de inkoop van levensmiddelen en maaltijden per 1 januari 2024.

Teamtaakverantwoordelijken Facilitair

Teamtaakverantwoordelijken Facilitair (ttv'ers facilitair) zijn collega's die belangrijke partners zijn in de communicatie naar de zorgteams. In 2019 zijn de specifieke taken van deze medewerkers ten aanzien van duurzaamheid vastgelegd. Ttv'ers facilitair zorgen ervoor dat duurzaamheid regelmatig op de agenda van hun teamvergaderingen staat, dat jaarlijks drie duurzaamheidsdoelen in het verbeterregister van het team worden opgenomen en zijn betrokken bij het energieverbruik van hun locaties. Hierdoor is duurzaamheid geborgd in cyclus van planning en control. De ttv'ers van de locaties waar we in 2023 het zilveren certificaat hebben behaald van de Milieuthermometer Zorg zijn actief betrokken bij de audit hiervoor. Dit was een succes. Medewerkers voelen zich op deze manier medeverantwoordelijk voor de milieu-audit en voor duurzaamheid op hun locatie.

Energiecampagne 'Zorg voor Energie'

In 2023 heeft de Hartekamp Groep voor de tweede keer meegedaan aan de Energiecampagne 'Zorg voor Energie'. De Hartekamp Groep bracht samen met het Rode Kruis Ziekenhuis, ViVa zorggroep, Heliomare en Zorgcirkel een persbericht uit. De Energiecampagne Zorg 2023 was een landelijk initiatief van het Milieu Platform Zorg. Ruim 230 zorgaanbieders deden hieraan mee, met samen meer dan 400.000 medewerkers. Dit wordt een jaarlijks terugkerende campagne.

Voorlichting aan cliënten

Ook de cliënten betrekken we bij het onderwerp duurzaamheid. Een aantal cliënten heeft in 2023 een presentatie over duurzaamheid gekregen. De groep ervaringsdeskundigen wilde aan de slag als ambassadeur duurzaamheid. Als ambassadeurs duurzaamheid gaan zij thuis of bij de dagbesteding in gesprek met hun collega's/medebewoners. Zij doen dit aan de hand van een boekje met vragen die zij samen met een begeleider van de woning met de medebewoners bespreken. De vragen gaan o.a. over afvalverwerking, water, elektriciteit, gezonde voeding én delen en ruilen.

Verspillingenvrije week

De Hartekamp Groep heeft in september 2023 voor de tweede keer meegedaan aan de verspillingenvrije week met als doel zoveel mogelijk collega's en cliënten te inspireren om zo min mogelijk voedsel te verspillen.

Duurzaamheid is van iedereen

#groenbezig is een campagne die bijdraagt aan verduurzaming en het tegengaan van verspilling binnen de Hartekamp Groep. Duurzaamheid is van ons allemaal: cliënten, medewerkers én de organisatie kunnen hieraan bijdragen!

In deze groep laten we zien hoe dat onderdeel is van ons **denken en doen**. Hoe we elkaar kunnen **inspireren en motiveren**. En wat het ons (cliënten, medewerkers en organisatie) oplevert als wij #groenbezig zijn. **Laat je inspireren en word ook #groenbezig!**

Coördinator #Groenbezig

In 2021 en 2022 was er een duurzaamheidscampagne binnen de Hartekamp Groep. Het doel was om duurzaamheid op de kaart te zetten binnen de Hartekamp Groep. Door informatie te verstrekken, bewustwording van medewerkers te bevorderen en het vergroten van het draagvlak en om het duurzaam werken zo veel mogelijk te bevorderen. Na het beëindigen van de campagne is per 1 januari 2023 een Coördinator #Groen Bezig benoemd. Deze functionaris maakt onderdeel uit van de RVE Huisvesting, Facilitair & ICT.

De coördinator #Groen Bezig is de motor achter alle duurzaamheidsinitiatieven, projecten en communicatie. Ook het adviseren en begeleiden van de (zorg) teams bij duurzaamheidsprojecten en milieuaudits behoort tot het takenpakket.

Externe communicatie – regionale Green Deal Zorg

Vertegenwoordigers van RVE Huisvesting, Facilitair & ICT nemen deel aan het regionale Green Deal overleg; met andere zorginstellingen, Milieuplatform Zorgsector en de Omgevingsdienst IJmond werden ontwikkelingen met elkaar gedeeld en maakten we gebruik van elkaars kennis en praktische ervaringen.

Een aantal keer per jaar vindt er een Co Working Space dag plaats bij andere Zorginstellingen. Hier delen milieucoördinatoren kennis met elkaar en gaan dieper in op actuele onderwerpen.

Behaalde resultaten

Afval

Afvalwijzer

Naar aanleiding van wijzigingen m.b.t. afval scheiden is in 2023 de afvalwijzer aangepast. Deze afvalwijzer helpt de teams bij het afval scheiden. De afvalwijzer hangt op iedere locatie en is te vinden in Zenya, het documentsysteem van de Hartekamp Groep.

Afvalverwijdering

Afval wordt bij de Hartekamp Groep gescheiden en onze afvalinzamelaar verzorgt de (gescheiden) afvoer. Jaarlijks krijgen wij de afval- en grondstoffenrapportage. Niet al onze locaties hebben dezelfde afvalinzamelaar. Dit heeft te maken met de grootte van de locatie en de ruimte voor containers.

De hoeveelheid afval in kilo's die is afgevoerd in 2023 was ongeveer 13,4% meer dan in 2022. Vermoedelijke oorzaak is dat op sommige locaties door derden afval wordt gedumpt in onze containers. We zoeken hiervoor een oplossing. Restafval is een van de duurste afvalstromen en de minst duurzame; verwerking door verbranding. Dus hoe beter afval wordt gescheiden, hoe voordeliger het wordt en des te beter voor het milieu. In de praktijk blijkt dat we de basis van het afvalscheiden nog beter op orde moeten krijgen. Daarom ondersteunen de accountmanager huisvesting & facilitair en de frontoffice de teams zo goed mogelijk bij het beter scheiden door informatie te verschaffen, bewustwording te creëren en mee te denken over het verbeteren van faciliteiten en logistiek op locaties. De pilot met het inzamelen van swill¹ op locatie Hartekamp is uitgesteld om eerst de basis beter op orde te krijgen. Per eind maart 2023 is de Hartekamp Groep gestart met de inzameling van PD afval op het Hartekampterrein en Harteheem. PD afval bestaat uit een mix van plastic flessen, verpakkingen en drankkartons. PD containers worden kosteloos geleidigd. Eerder werd PD in combinatie met blik opgehaald. Het aandeel PD-afval is nog relatief laag. Het afval wordt niet altijd goed gescheiden aangeleverd waardoor containers worden afgekeurd en alsnog restafval (bedrijfsafval) worden. Voor 2023-2027 is er een nieuw afvalpreventieplan opgesteld.

¹ Organisch afval dat vrijkomt in keukens, dus etensresten en groente- en fruitafval

Afvalwijzer

Per locatie kunnen afvalstromen en inzamelwijze verschillen. Vragen? Neem contact op met Front Office of via Butler.

 Swill/keukenafval GFT staat voor Groente-, fruit- en tuinafval. Verzamel etensresten (SWILL) en schillen in een kleine afgesloten bak die je het liefst elk dag in een grote (groene) SWILL- bak buiten leegt. Hierdoor heb je minder kans op vieze geurtjes en ongedierte in huis.	 Restafval Het restafval is datgene dat overblijft nadat de gangbare afvalstromen (glas, conserveerblik, papier- en kartonafval, groente-, fruit- en tuinafval (gft)) uit de hoofdstroom genomen zijn. Standaard is de restafvalbak/container aanwezig op de locatie. *Let op! Vanaf 1 april 2023 zit er staalgeeld op drinkblikjes.
 Papier en karton Zet een papier- en kartonbak op jouw afdeling of indien mogelijk op een plek in het pand. Regel dat deze papierbak 1x per week wordt geleegd. Vertrouwelijke documenten (papier) gaan in een afgesloten rolcontainer die op meerdere plekken binnen de organisatie staan.	 Batterijen en klein chemisch afval Elke afdeling verzamelt oude batterijen en klein chemisch afval in een plastic box. Op 2 locaties hebben wij een inzamelpunt, namelijk op locatie de Hartekamp bij de Front Office en op Harteheem in de Cirkel bij de kantoren.
 Plastic en drinkverpakkingen Verzamel plastic en drinkverpakkingen op jouw afdeling. Gebruik hiervoor verplichte transparante plastic zakken. Standaard is een afvalbak /container aanwezig op een centrale plek in het pand, buiten of binnen op de locatie.	 Kleine elektrische apparaten Kleine elektrische apparaten en lampen (TL-buizen, LED en spaarlampen) mag je inleveren bij de gemeente. Zij zorgen voor het verantwoord afvoeren van de spullen.
 Glas Verzamel glas in een verzamelbak. Alle glazen flessen, flesjes, potten en potjes waarin drank, eten, voeding, cosmetica, parfum of medicijnen hebben gezeten mogen in de glasbak.	 Medicijnen en injectienaalden Injectienaalden gaan in de gele naaldencontainer en medicijnen lever je in bij de medische dienst op het Hartekampterrein, locatie de Klimop of in de Cirkel op de Harteheem bij de medische dienst.
 Textiel Lease textiel dat versleten is gaat terug naar de wasserij en persoonsgebonden kleding en overig textiel deponeer je in de dichtsbijzijnde kledingcontainer.	
 Oliën en vetten Heb je gebruikt frituurvet dan moet dat terug in de originele verpakking. Het gebruikte frituurvet kan met verpakking en al ingeleverd worden bij één van de verzamelpunten in de buurt van jouw locatie.	

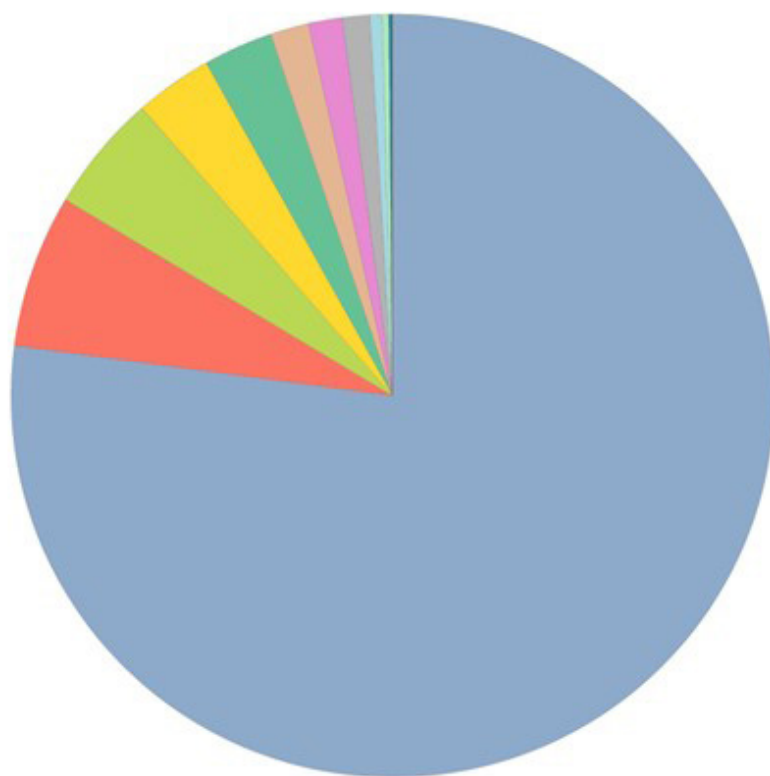
Samen kleuren wij de Hartekamp Groep groen

Aandeel en gewicht afgevoerde afval- en grondstofstromen in 2023

Gewicht afgevoerde afval- en grondstofstromen

Het cirkeldiagram en de tabel tonen de verdeling van het totaal ingezamelde gewicht per grondstof/afvalstroom.

Afvalstof	Gewicht (in kg)	Percentage
Bedrijfsafval	408.622,00	77,10%
Bouw- en slooafval recyclebaar	34.410,00	6,49%
Karton	26.493,00	5,00%
Grofvuil	17.440,00	3,29%
PMD bedrijfsmatig	15.612,00	2,95%
Papier / karton	8.625,00	1,63%
Flessenglas bontgekleurd	7.595,00	1,43%
PD (plastic en drankkartons)	6.180,00	1,17%
B-hout	2.660,00	0,50%
Organisch afval	1.544,00	0,29%
Archiefpapier ter vernietiging (los)	690,00	0,13%
GA312 Medicijnen / cosmetica	103,00	0,02%
LDPE Folie ongesorteerd (schoon)	18,00	0,00%
GA605C Corona gerelateerd Ziekenhuisafval	8,00	0,00%
Swill afval (keukenafval)	1,00	0,00%
Totaal	530.001,00	100,00%

Afvalstof	Gewicht (in kg)	Percentage
Bedrijfsafval	408.622,00	77,10%
Bouw- en slooafval recyclebaar	34.410,00	6,49%
Karton	26.493,00	5,00%
Grofvuil	17.440,00	3,29%
PMD bedrijfsmatig	15.612,00	2,95%
Papier / karton	8.625,00	1,63%
Flessenglas bontgekleurd	7.595,00	1,43%
PD (plastic en drankkartons)	6.180,00	1,17%
B-hout	2.660,00	0,50%
Organisch afval	1.544,00	0,29%
Archiefpapier ter vernietiging (los)	690,00	0,13%
GA312 Medicijnen / cosmetica	103,00	0,02%
LDPE Folie ongesorteerd (schoon)	18,00	0,00%
GA605C Corona gerelateerd Ziekenhuisafval	8,00	0,00%
Swill afval (keukenafval)	1,00	0,00%
Totaal	530.001,00	100,00%

Behaalde resultaten

Inkoop

Duurzaam inkopen is het toepassen van milieuaspecten en sociale aspecten in alle fasen van het inkoopproces zodat dit uiteindelijk leidt tot de daadwerkelijke levering van een product, dienst of werk dat aan deze milieuaspecten en sociale aspecten voldoet.

Voor het inkoopbeleid van onze organisatie betekent dit het verkrijgen van goederen en diensten tegen de meest optimale milieutechnische, sociale, ethische en economische condities. Het inkoopbeleid is in 2023 aangepast met betrekking tot duurzaam inkopen zodat deze aansluit op de criteria die voortvloeien uit de 'Green Deal', het eisenschema van de Milieuthermometer Zorg voor niveau zilver en aan de eisen vanuit PIANOo, het Expertisecentrum Aanbesteden van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Bij een offerteaanvraag wordt door middel van het programma van eisen duurzaam inkopen bij de leveranciers uitgevraagd. Duurzaam inkopen wordt zo een vast onderdeel van het inkoopproces.

Eind 2023 zijn de voorbereidingen gestart om over te stappen naar 1 leverancier voor levensmiddelen en maaltijden. Naast financiële voordelen gaat dit ook op het gebied van duurzaamheid veel voordelen opleveren.

- Forse vermindering van verkeersbewegingen op het Hartekampterrein en Harteheem.
- Een veiliger omgeving voor de cliënten door de vermindering van verkeersbewegingen.
- Sturing op duurzame producten
- Minder CO₂-uitstoot.

Behaalde resultaten

Voeding

Er is een verbeterplan duurzame voeding opgesteld voor de periode 2023 – 2026. Wij hebben de resultaten van een organisatiebreed onderzoek uit 2022 over voeding gebruikt als nulmeting. Er is toen ingezet op het vergroten van bewustwording bij medewerkers en cliënten over de impact van voeding op het milieu, het geven van informatie en het vergroten van het draagvlak voor duurzamer voeding. In juni 2023 heeft opnieuw een onderzoek plaatsgevonden o.a. d.m.v. een enquête en door het meten van voedselverliezen. De resultaten zijn mede de basis geweest voor het verbeterplan duurzame voeding 2023 – 2026.

Vanaf 1 januari 2024 gaan alle woon- en dagbestedingslocaties gebruik maken van één leverancier voor de dagelijkse boodschappen. Deze leverancier maakt gebruik van producten van lokale leveranciers, vegetarische en vegan producten, diervriendelijk geproduceerd vlees, duurzaam gevangen vis of gekweekt met MSC- of ASC keurmerk, seizoensgebonden- en biologische producten. Door inzage in het koopgedrag van de teams kunnen we ze stimuleren om duurzame producten te kopen. De Hartekamp Groep heeft in september 2023 voor de tweede keer meegedaan aan de verspillingvrije week met als doel zoveel mogelijk collega's en cliënten te inspireren om minder voedsel te verspillen.

Bij de Hartekamp Groep is elk zorgteam zelf verantwoordelijk voor het bestellen van voedingsmiddelen. In het verbeterplan duurzame voeding staan de volgende drie doelen waar we mee aan de slag gaan:

1. Het voorkomen van etensresten.
2. Het verlagen van het aandeel dierlijke eiwitten in voeding en het bevorderen van plantaardige eiwitconsumptie.
3. Inkopen van milieuvriendelijke voeding.

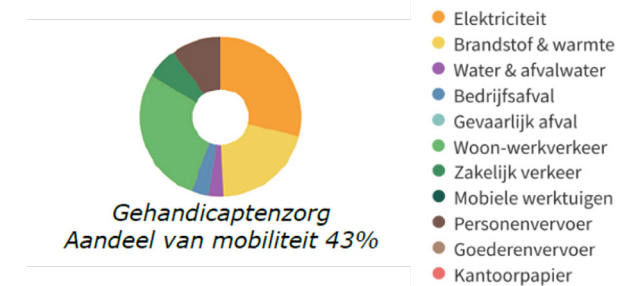
Duurzame schoonmaak

Met ons schoonmaakbedrijf is afgesproken dat minimaal 80% van de reinigingsmiddelen voor de dagelijkse en wekelijkse reiniging voor ruimten en sanitair is en het milieukeurmerk EU Ecolabel heeft.

Behaalde resultaten

Schoon en veilig vervoer

In de gehandicaptenzorg is het aandeel van vervoer op de milieu-impact 43%¹. Woon-werkverkeer heeft hier de meeste impact, gevolgd door zakelijk verkeer en cliëntenvervoer van en naar de dagbesteding. In 2019 was al besloten om vervoermiddelen voor zakelijke ritten te gaan leasen in plaats van te kopen, zodat gemakkelijk overgeschakeld kan worden op energiezuinig vervoer. In vervolg daarop is de afgelopen jaren op verschillende andere fronten gewerkt aan het reduceren van de CO₂- en milieu-impact van het vervoer van de organisatie:

- Optimalisatie van het cliëntenvervoer om minder kilometers te maken. Dit doen we door ritten aan te passen en te kijken of dagbesteding dichterbij huis mogelijk is. Vanwege de coronapandemie maakten cliënten in 2021 veel minder gebruik van het vervoer terwijl dat in 2022 juist weer enorm aantrok. Het aantal cliënt-taxi-kilometers steeg van 626.102 in 2021 naar 692.451 in 2022, iets meer dan 10%. In 2023 is het aantal gereden kilometers gedaald naar 618.777 km. Inclusief de kilometers met locatieleasebussen was dit 654.507 km. Het verminderen van cliënt-taxi-kilometers blijft een proces waar continu aan gewerkt wordt.
- De Hartekamp Groep heeft in 2021 een cliëntreiskaart ontwikkeld. De cliëntreiskaart is een middel om stapsgewijs te kijken met de cliënt welk vervoer het beste past bij zijn/haar situatie. Doel is enerzijds om zelfstandigheid van de cliënt te stimuleren en anderzijds duurzaam vervoer te bevorderen. We gaan er niet (meer) automatisch van uit dat taxivervoer nodig is en kijken naar energiezuiniger opties zoals fietsen of een elektrokar en kijken welke hulpmiddelen daarbij nodig zijn. Sinds december 2022 wordt jaarlijks een 'Schoon-reis-prijs' uitgereikt aan cliënten die lopend, met de fiets of met het openbaar vervoer reizen.
- In oktober 2021 is een pilot gestart met een elektrische lease-bus die vooral voor de korte ritten bij 2 dagbestedingslocaties wordt gebruikt. Begin 2022 is vanwege een positief resultaat besloten om de elektrische bus in gebruik te houden. Inmiddels maken we op 5 locaties gebruik van elektrische rolstoelbussen, gereden door medewerkers van de Hartekamp Groep.
- In november 2021 is de visie van de Hartekamp Groep ten aanzien van duurzaam reizen en vervoer beschreven. Naar aanleiding daarvan is in samenwerking met IJmond Bereikbaar een mobiliteitsscan uitgevoerd om te kijken welke mogelijkheden er zijn om het woon-werkverkeer te verduurzamen. Op basis van de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen zijn maatregelen voorgesteld die er voor kunnen zorgen dat onze vervoersbewegingen het milieu minder belasten. Tevens is gekeken welke maatregelen uitvoerbaar en betaalbaar zijn. De gekozen maatregelen zijn in het beleid voor duurzaam reizen en vervoer opgenomen. Deze liggen op het terrein van:
  - Meer autorijders op de fiets krijgen, zowel voor woon-werk als zakelijk verkeer;
  - De spits mijden;
  - Samen rijden;
  - Informatie en communicatie: medewerkers informeren over het belang van duurzaam reizen en de faciliteiten die duurzaam reizen kunnen bevorderen.

[1] Bron: <https://www.milieubarometer.nl/voorbeelden>.

Deze grafiek is exclusief het bezoekersverkeer. Gebaseerd op gegevens uit 2018

Behaalde resultaten

Vastgoed

In november 2020 is de notitie 'Duurzaam vastgoedbeleid' vastgesteld. Hierin staan uitgangspunten benoemd voor een duurzame uitvoering van onderhoud en beheer van het vastgoed, nieuwbouw en renovatie. Bijvoorbeeld naast het gebruik van duurzame materialen in het onderhoud wordt met name bij natuurlijke momenten van onderhoud op basis van de meerjarenonderhoudsplanning en vervanging gekeken naar opties voor verduurzaming. In 2023 is het 'Duurzaam vastgoedbeleid' geactualiseerd en aangevuld met streefgetallen voor 2030:

- de milieuprestatieberekening voor een gebouw (MPG), de maat voor alle materialen samen, wordt € 0,50 per m² bruto vloeroppervlak (BVO). ;
- energieverbruik: 0 kWh voor nieuwbouw (dus helemaal energieneutraal) en minder dan 80 kWh per m² BVO bij renovatie.

Zoals eerder genoemd is voor de vastgoedportefeuille een routekaart opgesteld voor de grotere locaties, waarbij we via de CO₂-reductietool mogelijke maatregelen ingepland hebben voor de komende jaren. In oktober 2022 zijn twee energiezuinige nieuwbouwlocaties in gebruik genomen waardoor we een aantal verouderde woonlocaties met een hoog energieverbruik konden afstoten. Medewerkers van team huisvesting volgen duurzaamheidsontwikkelingen en circulair bouwen op de voet door het lezen van nieuwsbrieven, volgen van webinars en bezoeken van beurzen of presentaties. Op die manier kunnen zij de juiste keuzes maken voor het bestaande vastgoed en bij nieuwbouwprojecten.

Healing environment

Het plan om met de ttv'ers facilitair de invloed van elementen als natuur (planten/groen), daglicht, frisse lucht, stilte en bewegen te bespreken, wordt uitgevoerd in 2024.

CO₂ Voetafdruk

De Hartekamp Groep heeft de CO₂-uitstoot van haar activiteiten voor het jaar 2023 in kaart gebracht. Dit overzicht, bekend als de CO₂-footprint, toont de hoeveelheid uitgestoten broeikasgassen en geeft inzicht in de belangrijkste bronnen van deze emissies. De footprint is onderverdeeld in verschillende categorieën, waaronder elektriciteit, brandstof en warmte, woon-werkverkeer en zakelijk verkeer. De Hartekamp Groep streeft ernaar haar CO₂-uitstoot te verminderen door diverse maatregelen te implementeren. Deze maatregelen zijn beschreven in de portefeuille-routekaart voor het vastgoed en het milieuarplan.

CO₂-footprint

CO₂ Thematisch

CO ₂ -footprint Organisatie Footprint De Hartekamp Groep 2023				
Thema		CO ₂ -parameter		CO ₂ -equivalent
Elektriciteit				
Zelf opgewekte zonnestroom (PV)	Elektriciteit	275.746 kWh	0 kg CO ₂ / kWh	0 ton CO ₂
Ingekochte elektriciteit	Elektriciteit	3.006.936 kWh	0,456 kg CO ₂ / kWh	1.371 ton CO ₂
		<i>Subtotaal</i>		1.371 ton CO₂
Brandstof & warmte				
Aardgas voor verwarming	Brandstof & warmte	603.557 m ³	2,08 kg CO ₂ / m ³	1.255 ton CO ₂
		<i>Subtotaal</i>		1.255 ton CO₂
Woon-werkverkeer				
Personenwagen (km)	Woon-werkverkeer	3.592.512 km	0,193 kg CO ₂ / km	693 ton CO ₂
		<i>Subtotaal</i>		693 ton CO₂
Zakelijk verkeer				
Gedeclareerde km privé auto's	Zakelijk verkeer	414.357 km	0,193 kg CO ₂ / km	80,0 ton CO ₂
Personenwagen (in liters) benzine	Zakelijk verkeer	2.280 liter	2,82 kg CO ₂ / liter	6,43 ton CO ₂
Personenwagen (in liters) diesel	Zakelijk verkeer	2.491 liter	3,26 kg CO ₂ / liter	8,11 ton CO ₂
		<i>Subtotaal</i>		94,5 ton CO₂
		CO₂-uitstoot		3.414 ton CO₂

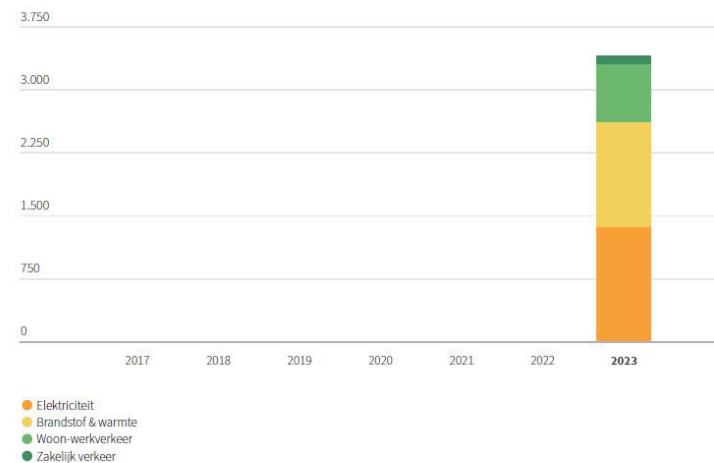
Deze CO₂-footprint laat zien hoeveel broeikasgas wordt uitgestoten en eventueel gecompenseerd door inkoop van CO₂-compensatie. De CO₂-emissies zijn in deze footprint gegroepeerd per thema. In de footprint is ook af te lezen wat de grootste bijdrage aan de CO₂-uitstoot veroorzaakt.

Meerjarengrafiek - Totaal

Ton CO₂

Deze grafiek is een grafische weergave van de CO₂-footprint in ton CO₂ per jaar. Hoe groter een thema in deze grafiek, des te groter is de bijdrage van dat thema aan de uitstoot van broeikasgassen. Aan afval wordt in de Milieubarometer geen CO₂-uitstoot toegerekend.

Indien de CO₂-uitstoot gecompenseerd wordt, is de hoeveelheid CO₂-compensatie weergegeven in de blauwe kolom.

Kerncijfers 2023

Cliënten

Aantal cliënten in zorg	1.670
Wlz cliënten	69%
Wmo cliënten	9%
Jeugdwet cliënten	13%
Zvw cliënten	9%

Medewerkers

Aantal medewerkers	1.749
Aantal FTE in loondienst	1.182

Hartekamp Groep
Zadelmakerstraat 150
1991 JE Velsorbroek

Postbus 2083
2002 CB Haarlem

info@hartekampgroep.nl

elke dag
zo goed
mogelijk

